

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi sosiaali- ja terveyspalvelujen asiakasmaksuista
STM017:00/2018

(tämä lausunto on jätetty sähköisen palvelun kautta pe 14.9.2018 klo 14.01)

Vastaajatalon virallinen nimi	Selkäydinvammaiset Akson ry
Vastauksen kirjanneen henkilön nimi	Anni Täckman
Vastauksen vastuuhenkilön yhteystiedot	anni.tackman@aksonry.fi
Lausuntopyyntöä käsittelevä päivämäärä toimitelmässä	13.9.2018
Toimitelimen nimi	Selkäydinvammaiset Akson ry hallitus

Onko vastaaja

kuntasosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymä tai yhteistoiminta-alue
sairaanhoidopiiri
muu kuntayhtymä tai kuntien yhteistoimintaelin
valtion viranomainen
 järjestö
yksityinen palveluntuottaja
joku muu

1 §. Lain tarkoitus

Selkäydinvammaiset Akson ry pitää lain tarkoitusta koskevaa kirjausta onnistuneena. Lain tarkoituksella vedotaan perusoikeuksiin, jolloin asiakasmaksut eivät estä yksilön pääsyä sosiaali- ja terveyspalveluiden piiriin.

3 §. Määritelmät

Selkäydinvammaiset Akson ry pitää määritelmien kirjauksia onnistuneina. Haluamme kuitenkin korostaa kohdan 22. etäpalvelun käyttötapaa. Etäpalvelu ei sovellu kaikille käyttäjille ja tämän käyttö tulee aina harkita tarkkaan yksilökohtaisesti. Ammattilaisen tulee varmistaa asiakkaan todellinen etäpalvelun käytön mahdollisuus. Etäpalvelu ei saa olla ainoa vaihtoehto palvelun saamiseksi.

5 §. Maksun alentaminen ja perimättä jättäminen

Selkäydinvammaiset Akson ry pitää maksun alentamista ja perimättä jättämistä erittäin hyvänä uudistuksena asiakkaan oikeusturvan kannalta. Pykälätasolle kirjaaminen lisää merkittävästi palvelun saatavuutta sekä asiakkaan tosiallista mahdollisuutta päästä tarvitsemiensa palveluiden piiriin taloudellisesta asemasta riippumatta.

Tiedonantovelvollisuuteen pitää kiinnittää erityistä huomiota ja maakunnan tulee huolehtia, että asiakkaat sekä ammattilaiset saavat riittävät ja selkeät ohjeet sekä maksun alentamisesta että perimättä jättämisestä. Pykälän 1 momentissa on kirjattu maakunnan velvoitteesta ennakointiin sekä oma-aloitteisuuteen ja tästä tulee tehdä riittävän tarkka ja velvoittava ohjeistus maakunnille, jotta maksun alentaminen ja perimättä jättäminen myös toteutuu tarvittaessa.

6 §. Maksun periminen

Selkäydinvammaiset Akson ry pitää kirjausta hyvänä. Kuitenkin asiakkaan oikeuksien toteutumisen kannalta tulisi pykälään lisätä kirjaus, että maakunnan tulisi ennen perimistöimenpiteitä selvittää, että täyttyvätkö asiakkaan kohdalla 5§ mainitut edellytykset. Lisäksi maakunnan tulisi olla maksujen todellinen perijä eikä maakunta saisi siirtää perintää ulkopuolisille yrityksille.

Tämän pykälän 2 momenttiin tulisi kirjata, että myös ohjeistus maksun alentamisesta tai perimättä jättämisestä 5§ mukaan tulee laskuun liittää mukaan.

8 §. Maksuttomat sosiaalipalvelut

Selkäydinvammaisat Akson ry pitää maksuttomien sosiaalipalveluiden kirjausta ja erityisesti vammaisten henkilöiden erityispalveluiden sisältöä onnistuneena. Lausunnon antaminen tässä kohtaa on kuitenkin haasteellista, koska tämä lakiesitys viittaa valmisteilla olevaan lakiin eikä voimassa olevaan lainsäädäntöön (1 momentti, kohta 3).

9 §. Maksuttomat terveyspalvelut

Selkäydinvammaisat Akson ry kannattaa pykälän kirjauksia. Erityisesti 5. kohta hoitotarvike kirjaus sekä 14. kohta maksuttomat lääkärintodistukset ovat huomattava parannus nykyiseen käytäntöön. Edellä mainitut kirjaukset selkeyttävät merkittävästi päätöksentekijän työtä sekä parantavat asiakkaan oikeuksia.

Akson kannattaa myös 4. kohdan kirjausta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineiden maksuttomuudesta. Kirjaus kuitenkin tarvitsee tarkennusta. Selkäydinvammaisat Akson ry kannattaa Invalidiliitto ry:n lausuntoa tästä kohdasta. Invalidiliitto ry lausuu seuraavasti:

”Invalidiliitto pitää kannatettavana 4. kohdan terveyspalveluihin sisältyvien lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineiden maksuttomuutta ja lain perusteluissa on hyvin nostettu esiin STM:n lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineasetuksen mukainen apuvälineen määrittely, mutta kohdasta puuttuvat nykyisen asiakasmaksulain nimenomaiset maininnat apuvälineestä sekä niiden sovituksesta, tarpeellisesta uusimisesta ja huollosta. Invalidiliitto vaatii, että nämä suoritteet tulee lisätä lakiin. Näiden apuvälinepalveluihin sisältyvien toimenpiteiden kirjaaminen nimenomaisesti lain tasolle voisi helpottaa lain soveltamista tilanteessa, jossa puolestaan säädetään asiakkaan vastuusta korvata vahingoittunut tai kadonnut apuväline. Uusi sääntely rikkoutuneen tai kadonneen apuvälineen kulujen perimisestä, joka pohjautuu lähinnä sairaanhoitopiirien omiin ohjeistuksiin ei saa varauksetonta kannatustamme. Lakiesitys nimeää tämän maksuksi, vaikka se on luonteeltaan pikemminkin vahingonkorvaus ja sen määrä vaihtelee apuvälineittäin. Perustellusti voidaan kysyä, tuleeko vahingonkorvausluonteista sääntelyä edes lisätä lakiin, koska kyse ei ole asiakasmaksuista. Maksuista kuitenkin pitäisi säädellä tarkkarajaisesti laissa ja on turvattava oikeussuojakeinot. Invalidiliitto esittää myöhemmin muutoksia pykälään 52 §.

Invalidiliitto haluaa nostaa esiin apuvälineiden saatavuuden ongelman, josta on tullut paljon yhteydenottoja. Kyse on apuvälinepalveluiden järjestämisen viivetilanteista ja apuvälineiden huollon ongelmakohdista. Asiakkaan kiireellinen välttämättömän apuvälineen korjaustarve tulee sairaanhoitopiirien ottaa huomioon. Mikäli sairaanhoitopiiri ei noudata terveydenhuoltolain hoitotakuun määrääkoja apuväline-toiminnassa, niin laissa pitäisi olla tätä varten kirjattu taloudellinen sanktio. Uhkasakkoa ei ole pidettävä riittävänä tehosteena.”

10 §. Maksukatto

Selkäydinvammaisat Akson ry kannattaa maksukaton säilyttämistä. Suun terveydenhuollon maksujen ja etäpalveluista perittävien maksujen sisällyttämien maksukattoon on erittäin tervetullut muutos.

Maksukatto on sidottu kalenterivuoteen ja sen raskaus kohdistuu erityisesti paljon palveluita käyttävälle asiakkaalle alkuvuonna. Lisähuomiona todettakoon, että, koska maksukattoa on kolme (terveyspalvelut, lääke- ja matkakulut), maksukattojen yhteenlaskettu summa saattaa aiheuttaa pienituloiselle asiakkaalle pahimmassa tapauksessa henkilökohtaisen konkurssin tai tarpeettoman luottotietojen menetyksen. Tämänkin pykälän kohdalla tulisi huomioida 5§ maksun alentaminen ja perimättä jättäminen, mikäli maksu vaarantaa asiakkaan toimeentulon.

12 §. Maksujen seuranta

Selkäydinvammaisat Akson ry kannattaa laissa asetettua velvollisuutta maakunnalle seurata maksukaton täyttymistä ja siitä asiakkaalle tiedottamista. Tämä kirjaus parantaa asiakkaan oikeusturvaa sekä sillä on samalla asiakkaan taloudellista asemaa parantava vaikutus. Kirjaus lisää myös toimintakyvyltään erilaisten asiakkaiden välistä yhdenvertaisuutta.

13 §. Sosiaali- ja terveyskeskuksen avosairaanhoito

Selkäydinvammaisat Akson ry ei kannata, että jokaisesta avosairaanhoidon käynnistä voisi periä maksun erikseen, vaikka käytössä olisikin maksukatto. Kannatamme nykyisen ns. välimaksukaton ennallaan säilyttämistä. Tälläkään hetkellä ihmiset eivät ole keskenään yhdenvertaisessa asemassa, kun puhutaan maksujen perimisestä, ja se ei tule korjaantumaan tämän pykälän avulla. Pykälän kirjaus saattaa vaarantaa asiakkaalle välttämättömien palveluiden saannin.

Selkäydinvammaset Akson ry haluaa myös korostaa etäpalveluiden osuutta. Etäpalvelulla ei tule korvata täysimääräisesti jotakin tiettyä palvelua ja asiakkaalla tulee olla oikeus valita palvelun toteuttamistapa (esim. henkilökohtainen tai etäpalvelu). Myös etäpalvelusta perittävän maksun tulisi olla alhaisempi, koska se on taloudellisesti edullisempi toteuttaa.

17 §. Suun terveydenhuolto

Selkäydinvammaset Akson ry kannattaa Invalidiliitto ry:n lausuntoa tämän pykälän kohdasta. Invalidiliitto ry on lausunnossaan kirjannut seuraavasti:

”Invalidiliiton mielestä 17 §:n 4 momenttia pitää korjata, koska hampaiden hoidon laitteen vahingoittuessa ilmeinen huolimattomuus ei voi olla itsenäinen korvausperuste. Siksi käyttöohjeiden vastaisen käsittelyn jälkeen tai sana pitää korvata *ja* –sanalla. Lain perusteluissa käytetty oikeuskirjallisuuden esimerkki alaikäisen tuottamuksesta ei tähän sovi, koska siinä vedotaan verrokkiryhmänä vain saman ikäisiin lapsiin ja siihen, että vanhemmalta lapselta voidaan edellyttää huolellisempaa käyttäytymistä. Tällöin jää huomiotta lapsen vammaisuus, joka itse asiassa voi olla vaikuttimena hampaiden hoidon laitteen vahingoittumiseen eri tavoin. Lakiesitys hyvin järjestelmälähtöisesti ottaa kantaa myös huoltajan vastuuseen perustellen sitä hyvin yllättävästi vanhempien virheellisellä kasvatuksella ja opetuksella. Invalidiliitto katsoo, että tällaiset kirjaukset tulee poistaa lakiesityksestä.”

19 §. Terapia

Selkäydinvammaset Akson ry haluaa korostaa, että etäpalvelulla ei tule korvata täysimääräisesti jotain tiettyä palvelua ja asiakkaalla tulee olla oikeus valita palvelun toteuttamistapa (esim. henkilökohtainen tai etäpalvelu). Myös etäpalvelusta perittävän maksun tulisi olla alhaisempi, koska se on taloudellisesti edullisempi toteuttaa.

20 §. Sarjassa annettava hoito

Selkäydinvammaset Akson ry haluaa korostaa, että etäpalvelulla ei tule korvata täysimääräisesti jotain tiettyä palvelua ja asiakkaalla tulee olla oikeus valita palvelun toteuttamistapa (esim. henkilökohtainen tai etäpalvelu). Myös etäpalvelusta perittävän maksun tulisi olla alhaisempi, koska se on taloudellisesti edullisempi toteuttaa.

21 §. Tilapäinen kotipalvelu

Selkäydinvammaset Akson ry haluaa korostaa, että etäpalvelulla ei tule korvata täysimääräisesti jotain tiettyä palvelua ja asiakkaalla tulee olla oikeus valita palvelun toteuttamistapa (esim. henkilökohtainen tai etäpalvelu). Myös etäpalvelusta perittävän maksun tulisi olla alhaisempi, koska se on taloudellisesti edullisempi toteuttaa.

22 §. Tilapäinen kotisairaanhoido

Selkäydinvammaset Akson ry haluaa korostaa, että etäpalvelulla ei tule korvata täysimääräisesti jotain tiettyä palvelua ja asiakkaalla tulee olla oikeus valita palvelun toteuttamistapa (esim. henkilökohtainen tai etäpalvelu). Myös etäpalvelusta perittävän maksun tulisi olla alhaisempi, koska se on taloudellisesti edullisempi toteuttaa.

23 §. Tilapäinen kotisairaalahoito

Selkäydinvammaset Akson ry haluaa korostaa, että etäpalvelulla ei tule korvata täysimääräisesti jotain tiettyä palvelua ja asiakkaalla tulee olla oikeus valita palvelun toteuttamistapa (esim. henkilökohtainen tai etäpalvelu). Myös etäpalvelusta perittävän maksun tulisi olla alhaisempi, koska se on taloudellisesti edullisempi toteuttaa.

46 §. Vammaisuuden perusteella järjestettäviin erityispalveluihin liittyvä ylläpito

Selkäydinvammaset Akson ry pitää lausunnon antamista haastavana, koska lakiesitys viittaa valmistelussa olevaan vammaispalvelulakiin, jonka johdosta jää epäselväksi mitä valmennuksen ja tuen ylläpidolla edes tarkoitetaan.

49 §. Kuljetuspalvelut

Selkäydinvammaset Akson ry kannattaa lakiesitystä ja sen perustelut on kuvattu hyvin. Maksun perimisen tavan osalta lakiin tulee kirjata, että maksu peritään maksuhetkellä eli maksu tapahtuu kuljetuspalvelumatkan päättyessä. Tällöin asiakkaan tosiasiallinen mahdollisuus kuljetuspalvelun käyttöön toteutuu ja samalla yhdenvertaisuus toteutuu muihin julkista kulkuneuvoa käyttäviin henkilöihin nähden.

52 §. Vahingoittunut, hävinnyt tai palauttamatta jätetty apuväline

Selkäydinvammaiset Akson ry vastustaa jyrkästi lakiesitystä ja vaatii sen poistamista pykälästä tai vähintäänkin asiakkaan oikeusturvan puolesta pykälän muutosta. Pykälä tulee korjata niin, ettei asiakkaan ilmeinen huolimattomuus ole itsenäinen peruste vierittää kustannuksia asiakkaan maksettavaksi. Pykälään tulee lisätä sana ”ja” seuraavasti: ”apuväline on vahingoittunut tai hävinnyt asiakkaan käyttöohjeiden vastaisen käsittelyn ja ilmeisen huolimattomuuden vuoksi (...)”.

Lakipykälän perusteet ovat ongelmalliset ja eivät kuvaa apuvälinepalveluita oikealla tavalla. Kirjauksessa ei huomioida yksilöllisesti valmistettuja apuvälineitä, jotka on luovutettu henkilökohtaiseen käyttöön, joita harvemmin palautetaan niiden henkilökohtaisten ominaisuuksien vuoksi. Muutenkin kirjaus antaa lain soveltajalle väärän kuvan apuvälineen käytöstä sekä sen elinkaaresta. Useimmiten uuden apuvälineen tarve syntyy, kun vanha apuväline on kulunut ja on korjauskelvoton tai asiakkaan toimintakyky on muuttunut. On kohtuutonta ja perusteetonta lain tasolla vaatia asiakasta palauttamaan apuvälinettä ehjänä tai puhtaana. Perusteluteksti ei erittele riittävän selvästi ja tarkasti, mikä on apuvälineen normaalia käytössä kulumista ja mitä tarkoitetaan asiakkaan vastuulla olevasta apuvälineen kulumisella.

Selkäydinvammaiset Akson ry kannattaa Invalidiliitto ry:n lausuntoa tämän pykälän kohdalta. Invalidiliitto ry on lausunnossaan kirjannut seuraavasti:

”Pykälän soveltamisalaa pitää myös laajentaa siten, että tämä kohtuullisuusarviointi vahingoittuneen apuvälineen kustannusten perimiseksi koskisi kaikkia vammaisia niin alaikäisiä kuin täysi-ikäisiä henkilöitä. Tämä kohtuullisuusarvioinnin laajentaminen on merkittävää, koska on aivan eri asia, jos leikkauksesta toipunut muuten perusterve henkilö jättää palauttamatta hinnaltaan varsin halvat kynnärsauvat kuin, että henkilöltä perittäisiin välttämättömänä liikkumisen kannalta pidettävän vahingoittuneen sähköpyörätuolin hinta, joka on tuhansia euroja. Jälkimmäisessä tilanteessa pitää selvittää syyt ja olosuhteet varsin tarkasti. Sähköpyörätuolin vahingoittumisesta voi olla apuvälineenkäyttäjän sijasta toinen henkilö vastuussa. Vaikeasti vammaisen henkilö voi olla täysin riippuvainen toisen antamasta avusta. Siksi ilmeisen huolimattomuuden sijaan laissa voi vaatia pikemminkin tahallisuutta tietynlaisena syyllisyyden astetta osoittavana subjektiivisena tekijänä.

Lain kohta voi muodostaa myös asiakasmaksulain 1 §:n tarkoituksen ja perustuslain 19 §:n 3 momentin vastaisen tilanteen, jos kalliin apuvälineen todellinen hankintahinta peritään asiakkaalta. Siksi tämä lakiin kirjoitettu enimmäismäärä todellisista kustannuksista ei oikeastaan rajoita aidosti perimiskuluja. Todennäköisesti henkilö jäisi tuossa tilanteessa myös ilman tarpeen mukaista apuvälinettä eikä toisen omaisuuden vakuuttaminen ole vakiintunut käytäntö vahingon varalle. Apuvälineen maksuttomuus myös estää välilliset kulut, jotka johtuvat apuvälineen käytöstä.”

56 §. Maksujen ulosotto

Selkäydinvammaiset Akson ry huomauttaa, että lakiesityksessä annetaan palveluntuottajalle oikeus laskuttaa asiakasta vain peruuttamatta tai käyttämättä jätetystä ajasta ja lopuista asiakasmaksuista vastaa maakunta. Maakunta ei voi täten antaa maksujen ulosottoa ulkopuolisen toimijan vastuulle. Lisäksi esityksestä jää epäselväksi korvauksien saaja koskien esim. apuvälineen vahingonkorvausta.

64 §. Siirtymäsäännökset

Selkäydinvammaiset Akson ry haluaa korostaa, että kaikille hengityshalvauspotilaille tulee varmistaa muuttuvan palvelujärjestelmän aikana riittävät sosiaalihuollon palvelut ja terveydentilan edellyttämä sairaanhoito sekä tarvittavat itsenäistä elämää tukevat palvelut. Hengityslaittepotilaat erityisenä asiakasryhmänä tarvitsevat merkittävässä määrin yksilöllisiä ratkaisuja.

Selkäydinvammaiset Akson ry kannattaa yksilöllisesti harkittua, kullekin henkilölle suunniteltua, pidempää siirtymäaikaa kuin lakiesityksessä on esitetty, äärimmäisen vahvasti. Hengityslaittepotilaat koostuvat lapsista ja aikuisista, joten yksilöllisen harkintaan perustava päätöksenteonmalli on perusteltua. Näin varmistetaan, ettei kukaan jää siirtymävaiheessa tyhjän päälle eivätkä toimintakyky tai elintoiminnot vaarannu.